

prikazi–recenzije

Reviews – Critiques

Nikola Stanković, *Od opozive do neopozive ljubavi: Razmatranja za duhovno vježbanje*. Zagreb: Zaklada Biskup Josip Lang, 2022.

Knjiga Nikole Stankovića, pod zanimljivim naslovom *Od opozive do neopozive ljubavi*, najprije hoće reći da se riječ *ljubav* rabi s raznim značenjima koja često nemaju puno toga zajedničkoga. Ljubav bi uvijek trebala uključivati i nesebičnost, a u nekim uporabama riječi *ljubav* to nije slučaj. Istinska ljubav po sebi teži prema neopozivosti i trajnosti sve dok ima vremena, ali i preko toga, teži prema vječnosti. Ljubav na neko vrijeme i pod nekim uvjetom ne uključuje ozbiljno shvaćanje ljubavi. Da bi se nečija ljubav pročistila, kao i poimanje nje same, potrebno je pravo duhovno vježbanje u slobodi — jer bez slobode i odgovornosti nema ni ljubavi, to jest nema ni duhovnosti. Zato podnaslov knjige glasi: *Razmatranja za duhovno vježbanje*.

Proces uspostave početne ljubavi, njezina pročišćavanja i postizanja istinske i neopozive ljubavi prema Bogu i bližnjemu, ozbiljan je duhovan pothvat, tradicionalno nazvan *duhovne vježbe*. Duhovno vježbanje ne može se prenijeti s jednoga čovjeka na drugog, nego se svaki sam, iako pod stručnim vodstvom ili praćenjem, mora upustiti u svoju slobodu te svojim naporom i pomoću nadahnuća Svevišnjega izboriti što jaču vjeru, čvršću nadu i nepokolebivo pouz-

danje u onu vječnu Ljubav koja nas je stvorila i neprestano nad nama bdije.

S tim ciljem knjiga, od blizu 300 stranica, nudi sedamdesetak razmatranja podijeljenih na četiri dijela ili tjedna, kako su nazvani u velikim, tridesetodnevnim duhovnim vježbama svetoga Ignacija. Ti tjedni ne traju uvijek po sedam dana. Duljina svakoga toga dijela ovisi i o vježbeniku, njegovu zauzimanju, vjernosti u molitvi i napretku. Sama duljina tjedna dobrim dijelom ovisi i o meditacijama koje treba obaviti.

Postoje i određeni uvjeti, koji su u knjizi izrijekom navedeni, da bi se čovjek zaista duhovno vježbao ili obavljao duhovne vježbe. Jedan je od njih čvrsta volja da će čovjek obaviti vježbe koje ga vode prema sredenijemu i sretnijemu životu na putu obraćanja i preobrazbe u slobodno dijete Božje. Duhovne vježbe, prema shvaćanju sv. Ignacija, uključuju svaki način da nam se duša pripravi na to da odstranimo sve neuredne sklonosti, a nakon toga tražimo i nademo Božju volju, uredivši svoj život za spasenje duše.

Za to nije dovoljno tek teoretsko znanje. O tom kaže autor: “Nikoga, naime, sama teorija plivanja nije naučila plivati bez plivanja (vježbanja) i sama teorija o sviranju, a bez upornog vježbanja, nikoga neće učiniti umjetnikom za klavir, kojemu se na koncertima divi glazbeni svijet. Isto tako, i najbolje točke za razmatranje, a bez razmatranja, ostat će posve neučinkovite za naš duhovni život.”

U duhovnom vježbanju u prvom se redu ne ide za obiljem činjeničnoga ili enciklopedijskoga znanja, nego je više riječ o dubokom promišljanju o značenju riječi i smislu rečenica i teksta za život onoga koji moli i razmatra.

Budući da se tjelesni čovjek više ili manje opire istinskomu obraćanju, vježbenik svojim duhom treba skršiti taj otpor i s povjerenjem se otvoriti Božjoj

volji i Božjemu planu s njime. Bez velikodušnosti takav pothvat nije moguće ostvariti. Ako čovjek izbjegava zaroniti u duhovni život, on iznalazi ili izmišlja razloge okrivljujući druge osobe, okolnosti, neprilike... Vrijeme je pritom često žrtveni jarac. Ono je za sve krivac. Za neuspjeh u duhovnim vježbama istinski krivac obično je nezalaganje i bezvoljnost. Izostanak napretka temelji se u “duhovnoj tromosti, lijenosti, nepokretljivosti i nezainteresiranosti”, kaže autor.

Uz ustrajnost veoma je važan uvjet napretka taj da se vježbenik lati razmatranja koja ga izazivaju da se susretne s Božjom riječi, ne postavljajući joj unaprijed zapreke, zaporke i ograničenja: “Do ovdje, Bože, i nimalo dalje!”

Čovjeku je potrebna skrovitost ili mir da bi se lakše riješio neurednih nagnuća te slobodno i neometano donio ispravne oduke, te da može osluhnuti Božji glas koji govori preko sveukupne stvorene stvarnosti, preko osobne ljudske savjesti, i napose kroz objavljenu Božju riječ, koju smo na najbolji mogući način upoznali u Isusu Kristu. Na kraju krajeva, Bog je svakomu pojedincu dao veliku zadaću, o kojoj ovise i sve druge. Ta je zadaća posebni Božji projekt, a to je svaka ljudska osoba. U duhovnim vježbama promišlja se suradnja s Bogom na tom osobnom ljudskom projektu. On može uspjeti ako se čovjek kao Božji projekt, samom svojom slobodom i dosljedno nesebičnom i neopozivom ljubavlju, udruži s Bogom kao svojim glavnim Projektantom. U tom smislu razmatranja u duhovnim vježbama usmjeravaju vježbenika upravo na traženje Božje volje i ostvarivanje suradnje s Božjom providnošću koja se tiče svakoga pojedinca zasebno.

Iz knjige o kojoj govorimo slijedi da će onaj koji ispravno obavi duhovne vježbe, ili se dnevno vježba, doživjeti napredak u svojem osobnom dostojan-

stvu do toga stupnja da će se doživjeti djetetom Božjim, pripadnikom novoga svijeta i novoga neba, dakako, ne zaboravljajući da još uvijek korača zemaljskim, ponekad veoma trnovitim putem.

Prema našem autoru, čovjek ispravno obavlja duhovne vježbe ako u prvom dijelu duhovnih vježbi razmatra teme koje se tiču čišćenja duše, kako bi potom u drugim tjednima mogao napredovati u usklađivanju svojega života s Kristovim naukom te tako postići prosvjetljenje i pročišćenje ljubavi prema Bogu i braći ljudima.

Za prvi dio ili tjedan duhovnih vježbi u knjizi su predložene razradene teme: Na Božjim temeljima graditi svoj dom; Čežnja za Bogom; Smiluj se sebi i traži Boga!; Slušači riječi; Pomno sve ispitati; Trostruko hodočašće; Obnoviti svoju vjeru; Blago onima koji izdrže Božju šutnju!; Što ćeš ovdje, Ilija?; (Ne) razumijevanje grijeha; Da se manje griješi, svijet bi bio ljepši; Bijeg od Božje volje; Mrtvi grijehu, živi Bogu; Bog voli raskajanog grješnika; Borba s napastima; Četiri posljednje stvari.

Isto tako razradene teme ili razmatranja predlažu se i za drugi tjedan: Krist je Kralj svega stvorenog; Dvije zastave; U početku bijaše Riječ; Riječ u pustinji; Navještenje i utjelovljenje; Susret Marije i Elizabete; Isus se rodio u noći; Isusovo krštenje na Jordanu; Program Krista Gospodina; Tko je Isus?; Isus poziva po imenu; Slijediti Isusa, ali...; Naravni i nadnaravni uvjeti obraćenja; Bistrenje pojmova; Isus te ozdravlja; Na putu spasenja nema zamora; Poslanje i radovanje; Tri usporedbe; Isusa svi traže! Zašto?; Tri špilje; Najveća zapovijed; Pomirba Marte i Marije; Tko je bez grijeha?; “Da, da, — ne, ne!” što je više od toga, od zloga je”; Svojom čete se postojanošću spasiti; Borba za dostojanstven život — praštanjem; Isusovi susreti s ljudima; Isus na putu prema dovršenju svoje misije.

Treći dio, posvećen razmatranju muke Gospodnje, sadrži sljedeća razmatranja: Posljednja večera; Smrtna borba u Getsemaniju; Izdaja, predaja i prodaja Sina Božjega; Isusa izruguju; Isusa odvođe Pilatu da ga osudi; Tko je, zapravo, osudio Isusa?; Isusovi padovi pod križem; Susreti na križnom putu; “Oče, oprosti im jer ne znaju što čine!”; “Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio!”; “Zaista, kažem ti, još danas bit ćeš sa mnom u raj!”; “Ženo, evo ti sina!”; “Žedan sam!”; “Svršeno je!”; “Oče, u ruke tvoje predajem duh svoj!”; Bog je umro i bi pokopan.

Četvrti, najkraći dio obrađuje uskrsnuće Gospodinovo i ima svoja zasebna razmatranja: Očeva je ljubav bdjela; Prvo ukazanje uskrslog Gospodina; Marija Magdalena, apostolica; Prepoznali ga u lomljenju kruha; Borba između mira i nemira; Nevjerni Toma — danas je naša fešta; Što s vremenom koje nam je Bog dao?; Od opozive do neopozive ljubavi.

Kako se dade zaključiti iz dosada istaknutoga, knjiga nastoji prikazati i pokazati kršćaninov put izbjavljanja od grešnih navada, običaja, neslobode, navezanosti, privezanosti za ono odviše tjelesno, pohotno i zemaljsko te promatranjem Isusova života, njegovih riječi i djela uzdići se na viši stupanj postojanja, postojanja onih u svijetu koji nisu od svijeta, nego su već ovdje dionici kraljevstva nebeskoga. To su oni koji su dopustili da im ono vječno i nebesko preobrazi ono vremenito i zemaljsko.

Takvi su pristali na razmjenu darova s Isusom. Prema knjizi, Isusova bi neopoziva ponuda glasila ovako: “Vi meni dugove, ja vama slobodu; vi meni grijeh, ja vama spasenje; vi meni prljavštinu, ja vama čistoću; vi meni siromaštvo, ja vama bogatstvo; vi meni bijedu, ja vama dostojanstvo; vi meni svoju niskost, ja vama uzvišenost; vi meni robovanje, ja vama kraljevanje; vi meni smrt,

ja vama život; vi meni svoje uobraženje, ja vama preobraženje; vi meni mrak groba, ja vama svjetlo uskrsnuća; vi meni svoje lutanje, ja vama pravi put; vi meni strah, ja vama ohrabrenje; vi meni sumnju, ja vama vjeru; vi meni beznade, ja vama nadu; vi meni mržnju, ja vama ljubav... Kad svojom krivnjom ostanete sirote, pokazujem vam Oca; kad ostanete bez daha, nad sobom ćete vidjeti Duha Svetoga. Tako ćemo i Otac i ja i Duh Sveti uvijek biti s vama.” Tu neopozivu i nepokolebljivu Isusovu ponudu ljubavi čovjek bi trebao prihvatiti i na nju odgovoriti na jedini mogući primjeren način, smatra Nikola Stanković, tj. u svjetlu i snazi nepokolebljive i neopozive ljubavi.

Tadija Milikić

Debroy Bibek, *Vishnu Purana*. Delhi: Penguin Random House India, 2022.

Knjiga *Vishnu Purana* autora Debroya Bibeka prijevod je teksta *Krishna Dvaipayanine Vishnu Purana*, nastaloga kao dio niza Bibekovih prijevoda tradicionalnih hinduističkih tekstova na sanskrtu poput *Bhagavad Gita*, *Mahabharata* i *Ramayana* po Valmikiju. Knjiga broji 532 stranice u kojima autor prevodi šest poglavlja *Vishnu Purana*. Knjiga se sastoji od riječi zahvale, uvoda i šest glavnih poglavlja. Autor tumačenje podrijetla puranâ (*purana* je indijski pisani žanr), 18 svetih hinduističkih tekstova, započinje u uvodu. Ističe Vyasu, odnosno Krishnu Dvaipayanu ili Vedavyasu kao njihova autora te ih klasificira prema dvije razlikovne kategorije. Prva je, navodi, raspodjela puranâ prema opisu kozmogonije koja slijedi jednoga od triju vrhovnih božanstva: Brahma, Shiva ili Vishnu. Druga raspodjela slijedi razlikovanje puranâ prema tri kakvoće prirode i postojanja: *sattva* (vrlina), *rajas* (strast) i *tamas* (neznanje). Kako bi